

Pujada a la mola de s'Esclop

Paratge natural de la Serra de Tramuntana

Govern de les Illes Balears

Conselleria de Medi Ambient
i Mobilitat

Obra Social "la Caixa"

CATALÀ

Pujada a la mola de s'Esclop

Finques públiques de Son Fortuny, Galatzó i sa Coma d'en Vidal

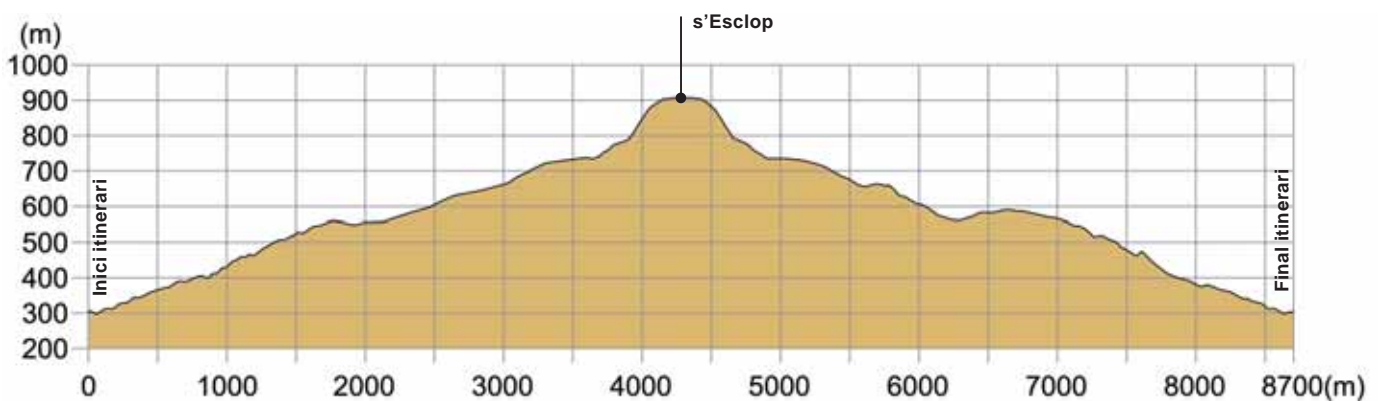
La mola de s'Esclop destaca com un gran queixal que s'alça entre la mar i el puig de Galatzó. Per arribar al cim, passarem per tres finques públiques del Paratge natural de la Serra de Tramuntana: Son Fortuny, sa Coma d'en Vidal i Galatzó. La pujada potser ens costarà un poc, però la recompensa en arribar a dalt serà doble: unes vistes magnífiques i les runes d'una caseta de pedra, fita clau de la història de Mallorca.

La nostra ruta comença a l'entrada de la finca pública de Son Fortuny, just en el quilòmetre 97 de la carretera d'Andratx-Pollença. L'entrada ens queda a mà esquerra si venim des d'Estellencs.

Dificultat: Alta.

Distància per recórrer: 8,7 quilòmetres (itinerari gairebé circular)

Durada: 5 h.

Vista de la penya Blanca (Foto: Gràcia Salas)

1. De Son Fortuny fins a sa Coma d'en Vidal

Tot just deixam el cotxe, el camí (una pista forestal) comença amb un fort pendent. Després d'uns 10 minuts, arribam a una bifurcació. A l'esquerra està indicat el camí cap a sa Boal de ses Serveres. Una *boal* o boval era un estable on es donava palla i recer als bous. Giram a la dreta, passam pel costat d'un dipòsit d'aigua dedicat a l'extinció d'incendis forestals i continuam pujant amb la serra des Pinotells a la nostra esquerra. De tant en tant podem fer una mirada a la costa del municipi d'Estellencs, amb la mar de fons, i aprofitar per recuperar l'alè.

Un parell de revolts més amunt, passam pel costat de les restes d'un forn de calç, on els calciners treballaven durament per convertir la pedra calcària en calç viva. Continuem pujant i després d'un parell de voltes més uns xiprers ens indiquen que aviat arribarem a les cases de la finca de sa Coma d'en Vidal, que és de titularitat pública des de l'any 2002. Davant les cases, hi ha una petita edificació amb un porxet que ens convida a aturar-nos a berenar.

Cases de sa Coma d'en Vidal (Foto: Gràcia Salas)

2. El coll de s'Esclop

**Paret seca que fa de límit del terme d'Estellencs.
A la dreta es veu el tirany per pujar a s'Esclop (Foto: Gràcia Salas)**

Passam pel botador que ens queda a l'esquerra i, sense deixar el camí, que està ben atapeït de càrritx, arribam a una paret seca que marca els límits del terme d'Estellencs i de la finca de sa Coma. Botam la paret, entram a la finca pública de Galatzó i continuam la pujada per un tiranyet que es veu a la dreta ben definit entre pins fins a arribar a una antiga era de batre. Un poc més endavant es veuen les runes de les cases de s'Esclop, abans emprades com un centre agrícola de muntanya, quan es cultivaven, amb gran esforç, aquestes terres.

Des del coll de s'Esclop, la mola s'alça imponent davant nosaltres. L'origen del topònim de s'Esclop s'ha relacionat amb freqüència amb una hipotètica semblança de la forma de la muntanya amb el calçat denominat *esclop*. Segons una hipòtesi de Gaspar Valero, el topònim mola de s'Esclop vindria del nom *mola des Clop*. Els clops són polls (*Populus* sp.), i aquests arbres són freqüents encara avui dia vora les cases de s'Esclop i la font des Quer.

Runes de les cases de s'Esclop amb el Galatzó al fons (Gràcia Salas)

A vegades es pot veure com sobrevola aquesta zona algun exemplar d'esparver o àguila calçada (*Hieraaetus pennatus*), un rapinyaire de mida mitjana que nidifica pels penyals de la Serra. S'alimenta d'una gran diversitat de preses: tudons i coloms; petits aucells com gorrions, estornells, oronelles..., i també petits mamífers com ratolins o conills. Més sovint veurem el cabot de roca (*Ptyonoprogne rupestris*) volant prop dels espadats on troba aliment i nidifica.

Quan arribem al cim podem veure a l'hivern el xalambri de muntanya (*Prunella collaris*), que no defuig de la presència humana.

Cabot de roca (Foto: Sebastià Torrens)

Esparver (Foto: Sebastià Torrens)

3. El cim de la mola de s'Esclop

Des del coll de s'Esclop, cap a la dreta es veu un camí que baixa cap a la font des Quer. Però nosaltres anirem directament cap a la mola, disposats a fer un darrer esforç per assolir el cim. Hem de seguir amb esment les fites de pedra, al principi caminant enmig de restes d'antigues marjades i després per un tram de roques sense un camí ben definit. Quan arribam a dalt, a 926 metres, les fites ens condueixen un poc cap a l'esquerra i en poc temps arribam al vèrtex geodèsic on conflueixen tres municipis: Estellencs, Puigpunyent i Calvià.

Pujar fins aquí té doble premi. Una vista magnífica de 360° sense obstacles intermedis, i a uns 100 metres cap a l'esquerra, unes solitàries runes plenes d'història... i d'històries. Són les restes del petit observatori on visqué l'any 1808 l'astrònom, polític i matemàtic rossellonès Dominique François Aragó. En aquest ambient tan hostil, Aragó hi passà dures jornades per mesurar l'arc de meridià terrestre entre Catalunya i les Balears. Aragó triangulava entre Mallorca, Eivissa i Formentera per acabar d'estendre el meridià de París fins a les Illes.

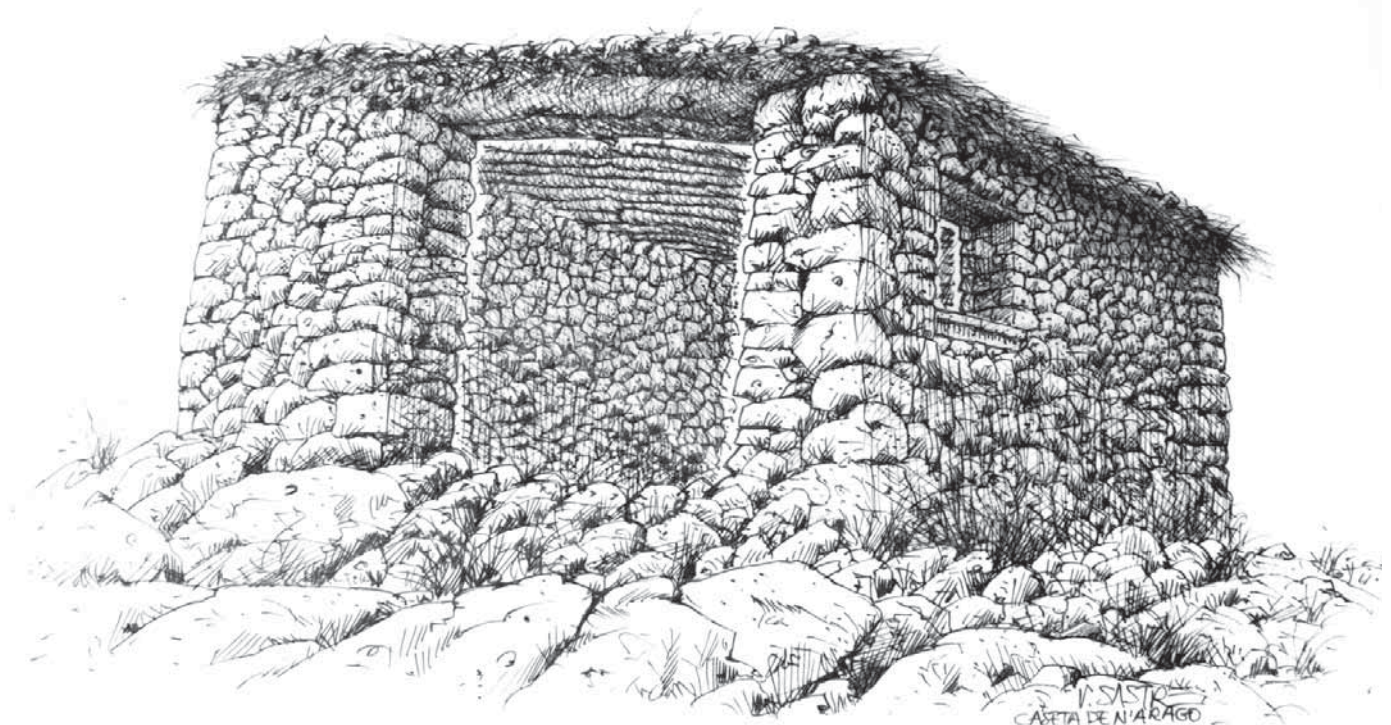
Vèrtex geodèsic dalt del cim i les runes de la caseta de n'Aragó al fons (Foto: Gràcia Salas)

Però a final de maig arribaren a Mallorca les notícies de l'aixecament de la Península contra els napoleònics. A Mallorca, varen prendre Aragó per un espia francès, idea fonamentada en les seves estranyes operacions amb foc i estris òptics dalt d'una muntanya. Un escamot armat va partir cap a la mola disposat a capturar el perillós espia. Aragó va evitar ser linxat com ell mateix explica en la seva obra *Història de la meva joventut*:

El senyor Damià, patró del mistic que el govern espanyol havia posat a la meva disposició, els va adelantar i em va portar un vestit amb l'ajuda del qual em vaig disfressar. Dirigint-me vers Palma, en companyia del valent marí, vam trobar els grups que m'anaven a buscar. No se'm va reconèixer, ja que jo parlava perfectament el mallorquí. Vaig encoratjar fortament els homes d'aquest destacament a continuar la seva ruta, i em vaig encaminar cap a Palma.

No va poder sortir de l'illa i va consentir ser empresonat al Castell de Bellver, més com a protecció que com a càstig. Dos mesos després va aconseguir partir cap a Cabrera i després cap a l'Alger.

Reconstrucció de la caseta d'Aragó (Dibuix: Vicenç Sastre)

4. Fragment del poema Francesc Aragó (1808)

Què hi fan a la mala hora, pel puig de Galatzó,
dos joves que hi mantenen un fogueral encès?
Calculen de la Terra l'exacta dimensió,
si bé presum que criden l'esquadra del francès,
la veu del poble sobirà...
No tal: ens miden la presó:
fixen el quart d'un meridià!

Un d'ells, dit Aragó,
nascut al Rosselló,
era un florit donzell. Vint-i-dos anys tenia,
i el pes i el moviment dels astres coneixia.
Son nom era sabut del Tàmesi a Germània.
L'ensomni pitagòric portava a l'esperit,
el front li havia ungit
la divinal Urània
del bes suprem de l'infinit,
i atònit desxifrant les altes meravelles,
posava en equacions
i nota de guarismes
el cant de les estrelles,
la música dels mons.
Malhaja la discòrdia!
Malhaja qui portava l'horror del dos de Maig,
de la Moncloa i l'Armeria!
Espanya per un clam frenètic responia,
i fins i tot Mallorca cridà: «Muir el gabatx!»
Muir el gabatx!... Cap més Mallorca en coneixia
dels que necessitava per fer revolució,
cap més que el que encenia
les altes foguerades del puig de Galatzó.

«A ell! –clama la xurma–.Mateu-lo!
És un traïdor!
És un espia de l'Imperi!»
Mes un valent patró
de barca, que el servia,
de son perill el prevenia,
donant-li, per disfressa, vestits de mariner,
i pel desert camí de Palma acompanyava,
com un sagrat dipòsit d'honor, son estranger.
De sobte van sentir
l'espant que s'apropava:
la turba famolenca venia pel camí
«¿On és? ¿L'heu vist? ¿On para?» –pregunta.

I «Cap ací!»,
respon sense temença l'astròleg, «no feu tard.
Deixau a la mà dreta la creu de la Ferida,
pujau fins a la cova, i aquella és la guarida
de l'espí de Bonapart.»
S'hi llencen, enfurits, igual que una llopada.
Ja franc és el camí,
de l'inclit Aragó la vida era salvada,
que de bell nou va néixer aquell matí.
Passà desconegut per obra d'una fada:
talment com de naixença parlava mallorquí.
[...]
Jo escamparé pel món, oh llengua! En ta lloança,
el mèrit ignorat d'aquesta deslliurança,
crident que tu salvares de pena capital
el membre més gloriós, el més soberg puntal
de l'Institut de França!
[...]

5. El mal hivern, un endemisme tenaç

Cruïlla de camins (Foto: Gràcia Salas)

Baixam del cim per la mateixa ruta de pujada, en direcció a la penya Blanca. Tornam a passar el coll i l'era de batre fins a arribar, per la zona de pinar, a la paret seca, que fa partió amb el terme d'Estellencs. Cap a l'esquerra tornariem per sa Coma d'en Vidal, però no botam la paret sinó que ens desviam cap a la dreta.

Després d'uns 30 minuts arribam a una cruïlla de caminets. Nosaltres seguim en direcció cap a Estellencs. A mà dreta, gairebé durant tot el camí de retorn, ens vetla el puig de Galatzó. Les carritxeres (*Ampelodesmos mauritanica*) dominen el paisatge,

amb alguns pins (*Pinus halepensis*), mates (*Pistacia lentiscus*), ginebrons (*Juniperus oxycedrus*) i garballons (*Chamaerops humilis*) aquí i allà.

En aquest tram, es pot veure un arbust espinós en forma de coixí que viu en zones de muntanya. És un endemisme que té les fulles petites i allargades, un poquet més estretes a la base. Està adaptat a viure en llocs rocosos, amb poc sol i batuts pel vent. És el mal hivern o espinalera (*Rhamnus bourgeanus*).

Seguim amb esment les fites de pedra, per un tram sense un tirany definit, fins a arribar al camí de pujada al puig de Galatzó. Giram cap a l'esquerra i sempre de baixada arribam a l'àrea recreativa de Son Fortuny, on podem fer un merescut descans.

Mal hivern (Foto: Gràcia Salas)

